

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos

(COM(2022) 732 final – 2022/0426(COD))

ir dėl Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaita (ketvirtoji ataskaita)“

(COM(2022) 736 final)

(2023/C 228/15)

Pranešėjas **José Antonio MORENO DÍAZ**

Bendrapranešėjis **Pietro Vittorio BARBIERI**

Prašymas pateikti nuomonę	Europos Komisija, 2023 2 8
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumas, socialiniai reikalai ir pilietybė
Priimta skyriuje	2023 4 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 4 27
Plenarinė sesija Nr.	578
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	125 / 01 / 01

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Prekyba žmonėmis yra sunkus nusikaltimas ir šiurkštus pagrindinių žmogaus teisių pažeidimas. 2020 m. ES saugumo strategijoje atkreipiamas dėmesys į organizuoto nusikalstamumo vaidmenį vykdant prekybą žmonėmis ir į su tuo susijusias žmonių aukas.

1.2. 2011 m. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES⁽¹⁾ dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos. 2021 m. Europos Komisija priėmė 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategiją ir nurodė, kad siekiant pagerinti direktyvos taikymą reikėtų ją įvertinti.

1.3. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina ketvirtąją pažangos ataskaitą, kurioje nušviečiama šių reiškinių raida, taip pat pasiūlymą iš dalies pakeisti Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą. Direktyva siekiama užkirsti kelią prekybai žmonėmis, su ja kovoti ir apsaugoti aukas. Šiuo tikslu direktyva suskirstyta į tris veiksmų kryptis: i) prekybos žmonėmis kriminalizavimas, tyrimas ir patraukimas už ją baudžiamojon atsakomybėn, įskaitant nusikalstamų veikų, nuobaudų ir sankcijų apibrėžimą, ii) pagalba ir parama prekybos žmonėmis aukams bei jų apsauga ir iii) prekybos žmonėmis prevencija.

1.4. EESRK palankiai vertina tai, kad išplėsta įvairių išnaudojimo formų apibrėžtis. EESRK sutinka, kad šių nusikaltimų sąrašas neturėtų būti suprantamas kaip baigtinis, nes išnaudojimo formos, deja, kasdien įgyja vis naujų aspektų. Komitetas mano, kad dėl to valstybės narės turėtų suprasti prekybos žmonėmis klausimą ir visapusiškai vertinti su išnaudojimu susijusias problemas.

1.5. EESRK mano, jog, atsižvelgiant į tai, kad didžioji dauguma aukų yra moterys ir mergaitės, direktyvos turinyje ir ją įgyvendinant reikėtų stiprinti lyčių aspektą. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į pažeidžiamumo situacijas, kurios gali būti palankios nusikaltėlių tinklų ir kitų subjektų vykdomam verbavimui ir išnaudojimui. Be to, daugiau dėmesio reikia skirti kitoms pažeidžiamoms grupėms, įskaitant pabėgėlius, prieglobsčio prašytojus ir asmenis, neturinčius dokumentų arba turinčius mažų garantijų gyventojų statusą.

⁽¹⁾ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR (OL L 101, 2011 4 15, p. 1).

1.6. EESRK palankiai vertina tai, kad aiškiai nurodytas prekybos žmonėmis nusikaltimų internete aspektas. Naudojant naujas technologijas skatinami prekybos žmonėmis nusikaltimai, sudarant palankesnes sąlygas ir suteikiant daugiau galimybių pasiekti aukas ir jas išnaudoti, taip pat atsirado daugiau sunkumų stebėti, koks pelnas gaunamas iš šių nusikaltimų.

1.7. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija sukūrė geresnę sankcijų sistemą. Iš vertinimo matyti, kad dauguma valstybių narių nebuvo parengusios visų neprivalomų sankcijų priemonių, todėl naująja privaloma sistema, pagal kurią atskiriami įprasti ir sunkūs nusikaltimai, sustiprinama kova su prekybos žmonėmis nusikaltimais.

1.8. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad juridiniams asmenims gali būti taikomos sankcijos, dėl kurių jiems gali būti atimta teisė gauti viešąją pagalbą ar paramą, jie gali būti priversti laikinai ar visam laikui uždaryti įmones arba jiems gali būti laikinai ar visam laikui atimta teisė užsiimti komercine veikla. EESRK mano, kad sąmoningas naudojimas išnaudojimo paslaugomis galėtų būti susietas su direktyva dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, kad įmonės, kurios pelnosi iš įvairių išnaudojimo formų, taip pat galėtų būti patrauktos atsakomybėn.

1.9. EESRK mano, kad direktyvoje daugiau dėmesio reikėtų skirti prekybos žmonėmis aukoms, ir norėtų priminti, kad valstybės narės privalo jomis rūpintis, jas apsaugoti ir kiek įmanoma labiau užtikrinti jų socialinę įtrauktį. Direktyvoje vertėtų ne tik priminti, kad nereikia bausti prekybos žmonėmis aukų, bet ir reikėtų stiprinti pagalbos ir paramos aukoms, ypač pažeidžiamoms grupėms, mechanizmus ir priemones.

1.10. EESRK ragina Komisiją į pasiūlymą dėl direktyvos įtraukti būtinybę laikytis Tarybos direktyvos 2004/81/EB⁽²⁾ dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis.

1.11. EESRK pakartoja, kad svarbu užkirsti kelią prekybai žmonėmis, ir pabrėžia, kad reikia mažinti visų formų išnaudojimo paklausą. Kaip pažymima ataskaitoje, pigios darbo jėgos ar prostitucijos paklausa ir toliau auga, nepaisant to, kad jos dažnai siejamos su prekybos žmonėmis nusikaltimais.

1.12. EESRK sutinka, kad reikia ne tik gerinti duomenų rinkimą, bet ir tobulinti priemones, padedančias geriau nustatyti šiuos nusikaltimus. Ataskaitoje taip pat pabrėžiama, kad yra nemažai atvejų, apie kuriuos nepranešama, ir šią problemą taip pat reikia taisyti ir spręsti derinant veiksmus ir bendradarbiaujant valstybėms narėms ir Europos institucijoms.

1.13. EESRK mano, kad šio pasiūlymo dėl direktyvos pateikimu turėtų būti naudojamos kaip galimybė padidinti informuotumą ir geriau informuoti apie būtinybę stiprinti kovą su prekyba žmonėmis. Į įvairių rūšių išnaudojimo sukeltus teisių pažeidimus reikia visapusiško ir daugialypio atsako, kuriame visuomenės vaidmuo kovojant su nebaudžiamumu ir šių pažeidimų normalizavimu yra labai svarbus.

1.14. EESRK primena, kad prekybą žmonėmis lemia šie veiksniai: skurdo feminizacija, nevienodos vyrų ir moterų galimybės mokytis ir nevienodi išteklių, nelygybė medicinos ir sveikatos priežiūros srityse, smurto dėl lyties plitimas visame pasaulyje ir bendresni socialiniai vyrų ir moterų skirtumai.

1.15. Svarbu ir būtina, kad valstybės narės toliau kurtų nacionalinius nukreipimo mechanizmus, pagal kuriuos pilietinės visuomenės organizacijos dalyvautų nustatant aukas ir teikiant paramos paslaugas. Kiekvienai valstybei narei galėtų būti sukurta dar viena priemonė: nepriklausoma stebėsenos ir patikinimo struktūra, kurioje dirbtų nacionalinis pranešėjas, kuriam pavesta stebėti valstybių narių įgyvendinamų kovos su prekyba žmonėmis priemonių veiksmingumą, atlikti tyrimus ir palaikyti ryšius su viešojo ir privačiojo sektorių suinteresuotaisiais subjektais, kovojančiais su šiuo reiškinio įvairiais lygmenimis.

⁽²⁾ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis (OL L 261, 2004 8 6, p. 19).

2. Bendrosios pastabos

2.1. 2000 m. prekybos žmonėmis sąvoką tarptautiniu mastu apibrėžė JTO. Ji nurodė:

- Prekyba žmonėmis – žmonių verbavimas, pervežimas, perdavimas, slėpimas ar jų priėmimas gąsdinant, panaudojant jėgą ar kitas prievartos, grobimo, apgaulės, sukčiavimo formas, piktnaudžiaujant padėtimi ar pažeidžiamumu arba mokant ar priimant pinigų ar kitą naudą tam, kad būtų gautas kito tą žmogų kontroliuojančio asmens sutikimas siekiant išnaudoti“ (2000 m. Jungtinių Tautų protokolo dėl prekybos žmonėmis 3 straipsnis);
- Išnaudojimas apima „kitų asmenų išnaudojimą prostitucijos forma ir kitas seksualinio išnaudojimo formas, priverstinį darbą ar paslaugas, vergiją ar veiklą, panašią į vergiją, tarnystę ar organų pašalinimą“.

2.2. Prekyba žmonėmis yra sunkus nusikaltimas ir šiurkštus pagrindinių žmogaus teisių pažeidimas. 2020 m. ES saugumo strategijoje atkreipiamas dėmesys į organizuoto nusikalstamumo vaidmenį vykdamą prekybą žmonėmis ir į su tuo susijusias žmonių aukas.

2.3. 2011 m. priimta Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos (Kovos su prekyba žmonėmis direktyva). Šios direktyvos priėmimas buvo svarbus žingsnis derinant valstybių narių taisykles. 2021 m. Europos Komisija priėmė 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategiją ir jau nurodė, kad siekiant pagerinti direktyvos taikymą reikėtų ją įvertinti.

2.4. Komisijos atliktas vertinimas apima laikotarpį nuo direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę (2013 m. balandžio mėn. – 2022 m. kovo mėn.) ir jame naudojami Europos lygmeniu surinkti duomenys ir kokybinė informacija, gauta diskutuojant su ekspertais ir specializuotomis įstaigomis.

2.5. Atlikus Komisijos vidaus vertinimą paaiškėjo, kad sunku teisingai nustatyti tikrąjį aukų skaičių, nes 2013–2022 m. nustatytas 55 314 aukų skaičius laikomas per mažu. Seksualinis išnaudojimas tebėra labiausiai paplitusi prekybos žmonėmis išnaudojimo tikslais forma (2021 m. jis sudarė 55,7 % visų atvejų, apie kuriuos pranešta), tačiau vis didesnę reikšmę įgyja išnaudojimas darbe, ypač tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkis, statyba ar priežiūros paslaugos. 21 % visų aukų sudaro vaikai, o 75 % prekybos žmonėmis aukų sudaro moterys ir mergaitės.

2.6. Vertinime ir ataskaitoje pabrėžiama, kad baudžiamojo persekiojimo atvejų ir apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius yra labai žemas, o tai gali prisidėti prie prekyautojų žmonėmis nebaudžiamumo kultūros. Socialiniai tinklai atvėrė naujų galimybių ES veikiantiems nusikaltėlių tinklams, kurių dauguma užsiima prekyba žmonėmis. Dėl karo Ukrainoje taip pat gali padaugėti neteisėto žmonių gabenimo ir prekybos žmonėmis atvejų. Prekyba žmonėmis tebėra mažos rizikos nusikaltimas, duodantis didelį pelną.

2.7. Nors direktyva padėjo sukurti bendrą kovos su prekyba žmonėmis teisės aktų sistemą, ji taip pat išryškino sunkumus, su kuriais susiduriama siekiant pažangos kovojant su tam tikromis išnaudojimo formomis, kurios nepatenka į prekybos žmonėmis ir tarpvalstybinių nusikaltimų apibrėžtį. Direktyvoje taip pat nurodoma, kad reikia tobulinti prekyautojų žmonėmis tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą, taip pat gerinti teisėsaugos ir teisminius gebėjimus vykdyti su prekyba žmonėmis susijusius finansinius tyrimus.

2.8. Nors direktyvoje taip pat daug dėmesio skiriama apsaugai nuo prekybos žmonėmis, vertinime pabrėžta, kad padėti galima pagerinti, *inter alia*, tokiais klausimais kaip aukų nepersekiavimo ir nebaudžiamumo principų taikymas, aukų apsauga tyrimo ar teismo proceso metu ir pagalbos, atitinkančios aukų, ypač nepilnamečių ir pažeidžiamų grupių, savybes ir poreikius, teikimas. Kaip problema taip pat įvardijamas prastas duomenų apie prekybą žmonėmis rinkimas ir tvarkymas.

2.9. Vertinime pripažįstama, kad ši direktyva yra svarbus posūkis kovoje su prekyba žmonėmis ES. Kartu taip pat pabrėžta, kad reikia siekti pažangos rengiant priemones, skirtas prekybos žmonėmis ir prekyautojų žmonėmis stebėsenai, prevencijai, baudžiamajam persekiojimui ir patraukimui baudžiamajam atsakomybėn gerinti, taip pat pagalbai aukoms gerinti.

2.10. Todėl Komisija pateikia pasiūlymą iš dalies pakeisti direktyvą. Pasiūlymu siekiama numatyti keletą priemonių, skirtų prekybos žmonėmis prevencijai ir kovai su ja ES gerinti, taip pat aukų apsaugai gerinti.

3. Kovos su prekyba žmonėmis direktyva

3.1. Kovos su prekyba žmonėmis direktyva siekiama užkirsti kelią prekybai žmonėmis, su ja kovoti ir apsaugoti aukas. Šiuo tikslu direktyva suskirstyta į tris veiksmų kryptis: i) prekybos žmonėmis kriminalizavimas, tyrimas ir patraukimas už ją baudžiamojon atsakomybėn, įskaitant nusikalstamų veikų, nuobaudų ir sankcijų apibrėžimą, ii) pagalba ir parama prekybos žmonėmis aukoms bei jų apsauga ir iii) prekybos žmonėmis prevencija.

3.2. EESRK palankiai vertina pasiūlymą iš dalies pakeisti direktyvą, nes sutinka, kad reikia toliau daryti pažangą ir gerinti kovą su prekyba žmonėmis bei aukų apsaugą. EESRK sutinka, kad prekybos žmonėmis nusikaltimai kelia vis didesnę grėsmę sudėtingesnėmis nei 2011 m. aplinkybėmis.

3.3. EESRK palankiai vertina tai, kad išplėsta įvairių išnaudojimo formų apibrėžtis, ir tai, kad ataskaitoje nurodomos šios skirtingos formos. Nors seksualinis išnaudojimas tebėra labiausiai paplitusi prekybos žmonėmis forma, po kurios eina išnaudojimas darbe, pastaraisiais metais taip pat daugėja ir kitų išnaudojimo formų, kurios įtrauktos į direktyvą (išnaudojimas elgetavimo, nusikalstamos veiklos vykdymo ar prekybos organais tikslais). Atsirado ir kitų išnaudojimo būdų, kurie nebuvo įtraukti į direktyvą, tačiau kurie taip pat galėtų būti laikomos prekybos žmonėmis formomis, pavyzdžiui, priverstinės santuokos, surogatinė motinystė ar neteisėtas įvaikinimas. EESRK palankiai vertintų tai, kad būtų įtraukta nuoroda į įdarbinimą „ypatingo išnaudojimo sąlygomis“, kaip nurodyta ES direktyvoje dėl sankcijų darbdaviams. EESRK mano, kad Komisija turi pateikti daugiau gairių dėl visų šių galimų formų apibrėžčių, kad būtų užtikrintas vienodesnis jų taikymas valstybėse narėse.

3.4. EESRK sutinka, kad šių nusikaltimų sąrašas neturėtų būti suprantamas kaip baigtinis, nes išnaudojimo formos, deja, kasdien įgyja vis naujų aspektų. Komitetas mano, kad valstybės narės taip turėtų suprasti prekybos žmonėmis klausimą ir visapusiškai atsižvelgdamos į su išnaudojimu susijusias problemas.

3.5. EESRK mano, jog, atsižvelgiant į tai, kad didžioji dauguma aukų yra moterys ir mergaitės, direktyvos turinyje ir ją įgyvendinant reikėtų stiprinti lyčių aspektą. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į konkrečias pažeidžiamas grupes, įskaitant pabėgėlius, prieglobsčio prašytojus ir asmenis, neturinčius dokumentų arba turinčius mažų garantijų gyventojų statusą, taip pat į pažeidžiamas situacijas, kurios gali sudaryti palankesnes sąlygas nusikaltėlių tinklų vykdomam verbavimui ir išnaudojimui. EESRK primena, kad prekybą žmonėmis lemia šie veiksniai: skurdo feminizacija, nevienodos vyrų ir moterų galimybės mokytis ir nevienodi ištekliai, nelygybė medicinos ir sveikatos priežiūros srityse, smurto dėl lyties plitimas visame pasaulyje ir bendresni socialiniai vyrų ir moterų skirtumai.

3.6. EESRK palankiai vertina aiškią nuorodą į prekybos žmonėmis nusikaltimų internete aspektą. Naudojant naujas technologijas skatinami prekybos žmonėmis nusikaltimai, sudarant palankesnes sąlygas ir suteikiant daugiau galimybių pasiekti aukas ir jas išnaudoti, taip pat atsirado daugiau sunkumų stebėti, koks pelnas gaunamas iš šių nusikaltimų. Socialiniai tinklai palengvino aukų verbavimą ir išnaudojimą, o išnaudojimo situacijas papildė naujais piktnaudžiavimo būdais, pavyzdžiui, nuotraukų, vaizdo įrašų ir kt. platinimu.

3.7. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija sukūrė geresnę sankcijų sistemą. Iš vertinimo matyti, kad dauguma valstybių narių nebuvo parengusios visų neprivalomų sankcijų priemonių, todėl naująja privaloma sistema, pagal kurią atskiriami įprasti ir sunkūs nusikaltimai, sustiprinama kova su prekybos žmonėmis nusikaltimais.

3.8. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad juridiniams asmenims gali būti taikomos sankcijos, dėl kurių jiems gali būti atimta teisė gauti viešąją pagalbą ar paramą, jie gali būti priversti laikinai ar visam laikui uždaryti įmones arba jiems gali būti laikinai ar visam laikui atimta teisė užsiimti komercine veikla. EESRK mano, kad sąmoningas naudojimas išnaudojimo paslaugomis galėtų būti susietas su direktyva dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, kad įmonės, kurios pelnosi iš įvairių išnaudojimo formų, taip pat galėtų būti patrauktos atsakomybėn. Galima remtis patirtimi, susijusia su išnaudojimo darbe atvejais.

3.9. EESRK mano, kad siūlomas pakeitimas, kuriuo kriminalizuojamas naudojimas išnaudojimo paslaugomis ar veikla žinant, kad paslaugą teikiantis ar veiklą vykdančias asmuo yra prekybos žmonėmis nusikaltimo auka, t. y. sąmoningas naudojimas išnaudojimo paslaugomis, yra žingsnis į priekį, kurį taip pat gali lydėti griežtesnės valstybių narių taikomos priemonės. EESRK mano, jog svarbu, kad valstybėms narėms būtų teikiama didesnė parama sprendžiant šį klausimą, kad

šio punkto poveikis prekybos žmonėmis prevencijai ir baudžiamajam persekiojimui būtų įvertintas perkėlimo į nacionalinę teisę ataskaitoje, kurią Komisija turi pateikti Parlamentui ir Tarybai, siekiant užtikrinti, kad jis nepadarė žalingo poveikio aukoms ar pažeidžiamoms grupėms ir kad buvo padaryta pažanga kovojant su nebaudžiamumo už šiuos nusikaltimus kultūra.

3.10. EESRK mano, kad Komisijai derėtų pritaikyti reguliavimo ir sankcijų sistemą interneto pasauliui. Šiuo atžvilgiu ypač teigiamai vertintina tai, kad direktyva apima turto išaldymą ir konfiskavimą pagal šiuo klausimu Europos Sąjungos nustatytas reguliavimo sistemas. Iš nusikaltėlių atgautą turtą turėtų būti galima panaudoti žalai aukoms atlyginti, o nustatant kreditorių eiliškumą pirmenybę teikti aukoms.

3.11. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pabrėžia būtinybę gerinti įvairių valstybių narių bendradarbiavimą prekybos žmonėmis nusikaltimų srityje. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas yra labai svarbus ir jį galima stiprinti keičiantis informacija ar vykdant bendrus veiksmus, taip pat rengiant mokymus specialistams, dirbantiems su tarpvalstybinių nusikaltimų aukomis, visų pirma teisėsaugos institucijoms.

3.12. Svarbu ir būtina, kad valstybės narės toliau kurtų nacionalinius nukreipimo mechanizmus, pagal kuriuos pilietinės visuomenės organizacijos dalyvautų nustatant aukas ir teikiant paramos paslaugas. EESRK mano, kad Komisija turėtų padėti valstybėms narėms kurti arba stiprinti šias priemones, kurios gali būti koordinuojamos Europos lygmeniu, siekiant pagerinti prekybos žmonėmis aukų priežiūrą ir apsaugą. Siekiant geriau suderinti aukų priežiūrą ir pagalbą joms, taip pat rengiant paramos aukoms sistemas, būtina siekti pažangos kuriant Europos nukreipimo priemonę. Kiekvienai valstybei narei galėtų būti sukurta dar viena priemonė: nepriklausoma stebėsenos ir patikinimo struktūra, kurioje dirbtų nacionalinis pranešėjas, kuriam pavesta stebėti valstybių narių įgyvendinamų kovos su prekyba žmonėmis priemonių veiksmingumą, atlikti tyrimus ir palaikyti ryšius su viešojo ir privačiojo sektorių suinteresuotaisiais subjektais, kovojančiais su šiuo reiškiniu įvairiais lygmenimis.

3.13. EESRK mano, kad direktyvoje daugiau dėmesio reikėtų skirti prekybos žmonėmis aukoms, ir norėtų priminti, kad valstybės narės privalo jomis rūpintis, jas apsaugoti ir kiek įmanoma užtikrinti jų socialinę įtrauktį. Direktyvoje vertėtų ne tik priminti, kad nereikia bausti prekybos žmonėmis aukų, bet ir reikėtų stiprinti pagalbos ir paramos aukoms mechanizmus ir priemones, visų pirma skirtus pažeidžiamoms grupėms: nepilnamečiams, mažumoms, pabėgėliams ar dokumentų neturintiems migrantams. Joje taip pat turėtų būti išnagrinėtos ir toliau stiprinamos aukų teisių gynimo ir prevencijos priemonės, įskaitant saugius pranešimų ir skundų teikimo mechanizmus bei žalos atlyginimo fondus.

3.14. Integracija paskirties šalyje pasiekama sudarant palankesnes sąlygas prekybos žmonėmis aukoms naudotis individualiems poreikiams pritaikytos pagalbos, informavimo, mokymo ir įgalėjimo projektais, pasitelkiant: priėmimą specialiose saugomose struktūrose; privalomą leidimo gyventi šalyje išdavimą, kaip būtiną sąlygą norint nutraukti prekybą žmonėmis; sveikatos priežiūrą, informavimą ir prevenciją; psichologinę paramą ir kultūrinį tarpininkavimą; socialinę ir teisinę informaciją ir konsultacijas; kalbos ir raštingumo kursus; įgūdžių ir gebėjimų vertinimą; profesinį orientavimą ir mokymą; integraciją į darbo rinką.

3.15. Direktyvoje nenagrinėjami teisės aktų pakeitimai, susiję su aukų teisių apsauga ar su pagalba ir parama asmenims, tapusiems prekybos žmonėmis aukomis, t. y. sritys, kuriose dar daug ką galima tobulinti. EESRK primena, kad Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/29/ES⁽³⁾, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai, be kita ko, aptariami konkretūs konkrečių kategorijų prekybos žmonėmis, seksualinės prievartos, seksualinio išnaudojimo ir vaikų pornografijos aukų poreikiai.

3.16. EESRK ragina Komisiją į pasiūlymą iš dalies pakeisti direktyvą įtraukti būtinybę laikytis Direktyvos 2004/81/EB.

3.17. Aukos bendradarbiavimas turi būti suprantamas kaip noras prisijungti prie individualiems poreikiams pritaikyto socialinės integracijos ir išnaudojimo nutraukimo projekto. Leidimai gyventi šalyje negali būti išduodami vien tiems asmenims, kurie nusprendžia bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis, nes prekybos žmonėmis alternatyvos, t. y. galimybės naudotis teritorinėmis paslaugomis, suteikiančiomis daugiau pajėgumų ir galių, neišvengiamai susijusios su leidimo gyventi šalyje išdavimu.

(³) 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (OL L 315, 2012 11 14, p. 57).

3.18. Aukos nenori duoti parodymų prieš jas pardavusius asmenis. Dažnai jos gyvena nuolatinio šantažo būsenoje, o duodamos parodymus jos verčiamos rizikuoti savo ir savo šeimų gyvybe. Šiuo atžvilgiu reikėtų priminti, kad prekybos žmonėmis aukos sutikimas su išnaudojimu neturi reikšmės (2000 m. Jungtinių Tautų protokolo dėl prekybos žmonėmis 3 straipsnio b punktas).

3.19. EESRK taip pat ragina Komisiją ir toliau įgyvendinti jos leidinyje „Prekybos žmonėmis aukų ES teisės“ (*) pateiktas rekomendacijas ir užtikrinti, kad valstybės narės visada suteiktų leidimus gyventi šalyje prekybos žmonėmis aukoms šiais atvejais:

- jei aukos dalyvavimas yra būtinas tyrimui ar teismo procesui;
- jei auka parodė aiškų norą bendradarbiauti;
- jei auka nutraukė visus ryšius su prekybos žmonėmis nusikaltimo vykdytoju (-ais);
- jei auka nekelia pavojaus viešajai tvarkai ar saugumui.

EESRK taip pat ragina valstybes nares labiau pasinaudoti galimybe pasiūlyti leidimus gyventi aukoms dėl humanitarinių ar asmeninių priežasčių, net jei pirmiau nurodytos sąlygos nėra įvykdytos.

3.20. EESRK pakartoja, kad svarbu užkirsti kelią prekybai žmonėmis, ir pabrėžia, kad reikia mažinti visų formų išnaudojimo paklausą. Pigos darbo jėgos ar prostitucijos paklausa ir toliau auga, nepaisant to, kad jos dažnai siejamos su prekybos žmonėmis nusikaltimais.

3.21. EESRK mano, kad reikėtų stiprinti įvairių veiklą, kuria siekiama didinti informuotumą ir sąmoningumą šiais klausimais, be kita ko, numatant naujų komunikacijos priemonių, mokymo, švietimo programų ir informuotumo didinimo kampanijų, kad visose valstybėse narėse būtų stiprinama kova su prekyba žmonėmis.

3.22. EESRK sutinka, kad reikia ne tik gerinti duomenų rinkimą, bet ir tobulinti priemones, padedančias geriau nustatyti šiuos nusikaltimus. Akivaizdu, kad yra nemažai atvejų, apie kuriuos nepranešama, ir šią problemą taip pat reikia taisyti ir spręsti derinant veiksmus ir bendradarbiaujant valstybėms narėms ir Europos institucijoms. Pasiūlymas dėl metinės statistinės ataskaitos apie prekybą žmonėmis gali padėti gauti geresnius duomenis, patobulinti veiksmus ir padidinti visuomenės informuotumą apie šiuos nusikaltimus.

3.23. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad Komisija įvertino būtinybę Parlamentui ir Europos Vadovų Tarybai teikti metines ataskaitas apie valstybių narių darbą kovos su prekyba žmonėmis srityje, pabrėžiant veiksmų įgyvendinimą ir jų poveikį.

3.24. EESRK mano, kad šiuo pasiūlymu iš dalies pakeisti direktyvą turėtų būti naudojama kaip galimybė padidinti informuotumą ir geriau komunikuoti apie būtinybę stiprinti kovą su prekyba žmonėmis. Dėl įvairių rūšių išnaudojimo sukeliama teisių pažeidimų reikia visapusiško ir daugialypio atsako, kuriame visuomenės vaidmuo kovojant su nebaudžiamumu ir šių pažeidimų normalizavimu yra labai svarbus.

Briuselis, 2023 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Oliver RÖPKE

(*) Prekybos žmonėmis aukų ES teisės.